

Но какво ще донесат самите свободи? През 1991 г. един интелигентен и владеещ дар слово ром на тридесетина години усещаше мрачните знамения, въпреки че той и жена му още не бяха загубили работата си. "Ще гласувам за комунистите на следващите избори, заяви той, и същото ще сторя цялото ми семейство и всички приятели. Комунистите са единствените хора, които някога ги е било грижа за ромите" (Guy 1991). Той не беше забравил какво беше предхождало често насилствените опити да се контролира ромското миграционно движение през годините на комунизма. Докато чехите си спомнят с любов за републиката от времето между войните като период на хуманен либерализъм, за повечето роми това са години на изнурителна бедност, изостряна от ужаса от непредвидими расистки побоища, които понякога ескалират до погроми. Окончателната кулминация е Холокостът, когато почти всички роми в чешките земи са унищожени.

Последните години на комунизма

За разлика от други реформи по време на Пражката пролет от 1968 г. заздравеното положение на Словакия оцеля през новото налагане на строг партиен контрол (или "нормализация") след водената от Съветския съюз военна инвазия през август същата година. В някакъв смисъл това бе проява на принципа "разделяй и владей". Ограничаването на федералната власт всъщност работи директно срещу словашките интереси, поради което вероятността да се провежда някаква национална политика по отношение на ромите почти изчезва.

След 1965 г. главна политическа цел на федералните чиновници, които се занимават с ромското население, е да облекчат товара на Словакия чрез планирано разпръскване на семейства из чешките земи. Сега чешкото правителство е способно да се възползва от новата уредба. То най-напред разрушава съществуващата административна структура, а